

Skellefteå museum

Ske mus dnr 202/2007

Lst dnr 434-1169-2008

432-4100-2008

Byggnadsantikvarisk slutrapport
Omläggning av spåntak på parstuga,
Rismyrliden 1:2
Skellefteå socken och kommun, Västerbottens län

Skellefteå museum 2008

Pernilla Lindström

Innehållsförteckning

INLEDNING	2
Kort sammanfattning	
Objekt	
Kulturhistorisk status	
Fastighetsägare	
ALLMÄN ORIENTERING	3
Karta	
Byggnadshistorik	
Byggnadsbeskrivning	
Miljösammanhang	
Kulturhistorisk värdering	
Tidigare dokumentationer/källor	
ÅTGÄRDER OCH GENOMFÖRANDE	5
Bakgrund	
Tillstånd	
Aktuella åtgärder	
Handlingar	
Beskrivning före åtgärd	
Utförda arbeten	
Tidsperiod	
Använda material	
Entreprenör	
Bidrag	
ANTIKNVARISK MEDVERKAN OCH KONTROLL	8
Kontrollant/besiktningar	
Kommentarer till arbetet	
Fotodokumentation	
Rapport	
ÖVRIGT	9
Bilagor:	
Åtgärdsförslag, bil 1	
Länsstyrelsens tillstånd, bil 2	
Länsstyrelsens beslut om bidrag, bil 3	
Länsstyrelsens beslut om tillägg till bidrag, bil 4	
Antikvariskt slutbesiktningsintyg, bil 5	

INLEDNING

Kort sammanfattning

Partugan på nybygget Rismyrliden har under sommaren 2008 varit föremål för byggnadsvård. Åtgärderna har avsett omläggning av byggnadens spåntak samt ommurning av fogarna i de två skorstenarnas övre skift. Den antikvariska målsättningen har varit att bevara det befintliga utförandet.

Objekt

Parstuga ”Brors hus”

Nybygget Rismyrliden, Rismyrliden 1:2

Skellefteå socken och kommun

Västerbottens län

Kulturhistorisk status

Nybygget Rismyrliden är ett lagskyddat byggnadsminne sedan 1990-06-14. Skyddsföreskrifterna omfattar gårdsmiljön och odlingslandskapet. Byggnaderna inom miljön får inte rivas, flyttas eller till det yttre förändras. Rismyrliden är utvärderat som bebyggelsemiljö och odlingslandskap i Skellefteå kommuns Kulturmiljöprogram från 2006. Gården ingår även i Länsstyrelsen Västerbottens program för bevarande av natur- och kulturmiljövärden från 1993.

Fastighetsägare

Stiftelsen Rismyrliden

c/o Skellefteå museum

Box 146

931 22 Skellefteå

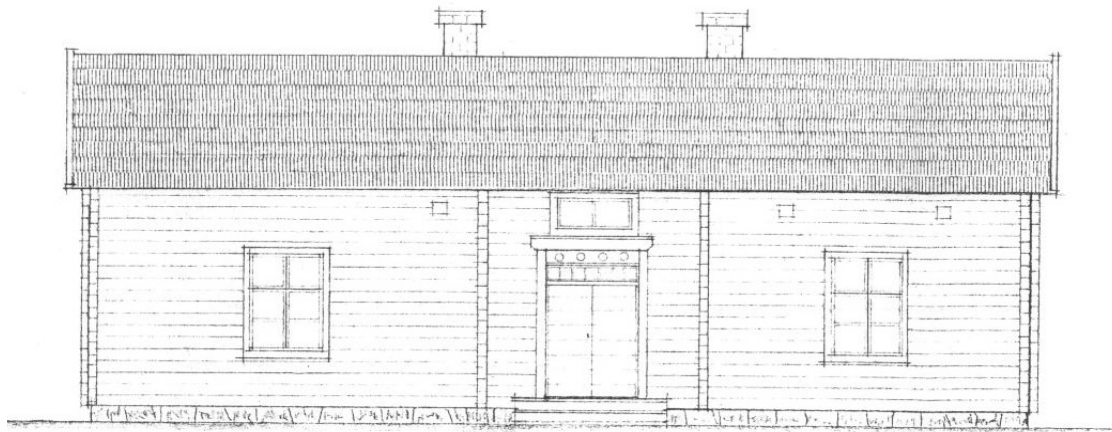
tel. 0910-73 55 18

mail rune.wasterby@skellefteamuseum.se

ALLMÄN ORIENTERING

Byggnadshistorik

Nybygget Rismyrliden utsynades 1825 av Johan Johansson. Gården började anläggas på 1830-talet på tidstypiskt sätt med olika byggnader för olika funktioner. Totalt uppfördes på gården tretton byggnader. Parstugan, som är det gamla bostadshuset, är troligtvis Rismyrlidens äldsta byggnad och uppfördes antagligen omkring 1825. Den uppfördes ursprungligen som enkelstuga men byggdes senare till i södra änden. Under den nyare delen av byggnaden anlades en mindre jordkällare. Byggnadens spåntak byttes senast ut 1974.

Ritning 1. Ritning över parstugans sydöstra fasad från 1976.

Byggnadsbeskrivning

Det så kallade Brors hus är en timrad parstuga i ett plan med bar timmerfasad. Fönstren är av korspostmodell med spröjs nedtill och vitmålade. Ytterdörren är en gulmålad pardörr av liggande panel med överljus. Taktäckningen på det flacka sadeltaket är av spån i trelagstäckning som spikats i rote. Byggnaden har två skorstenar belägna vid takfoten på det nordvästra takfallet.

Miljösammanhang

Rismyrliden är ett nybygge från förra hälften av 1800-talet. Här finns tretton byggnader bevarade, bland annat enkelstuga, parstuga, bagarstuga, vinkelbyggd ladugårdslänga med drängstuga, rundloge, fårhus, torkbastu mm. Gårdsformen är en mer öppen fyrkant än det tidiga 1800-talets slutna gårdsgrupper. Samtliga byggnader är uppförda av timmer och omålade. Gårdstunet lieslås och betas. Vid bäcken har det funnits en spånhyvel och ett hundratal meter från gården kan man se spår av en tjärdal.

Kulturhistorisk värdering

Rismyrliden är ett av länets få bevarade nybyggen med ett för tiden typiskt byggnadsbestånd som vittnar om 1800-talets självhushållning. Samtliga tretton byggnader på gården finns bevarade vilket gör gården till ett av de bästa exemplen i hela länet på ett traditionellt nybygge från 1800-talet. Odlingslandskapet med sina spår av äldre former av markutnyttjande och den välbevarade gårdsgruppen gör även Rismyrliden till ett av de mest pedagogiska exemplen på traditionell lidbebyggelse i inlandet. Det begränsade odlingslandskapet består idag av små brukade åkerlappar, medan övrig åker sakta växer igen.

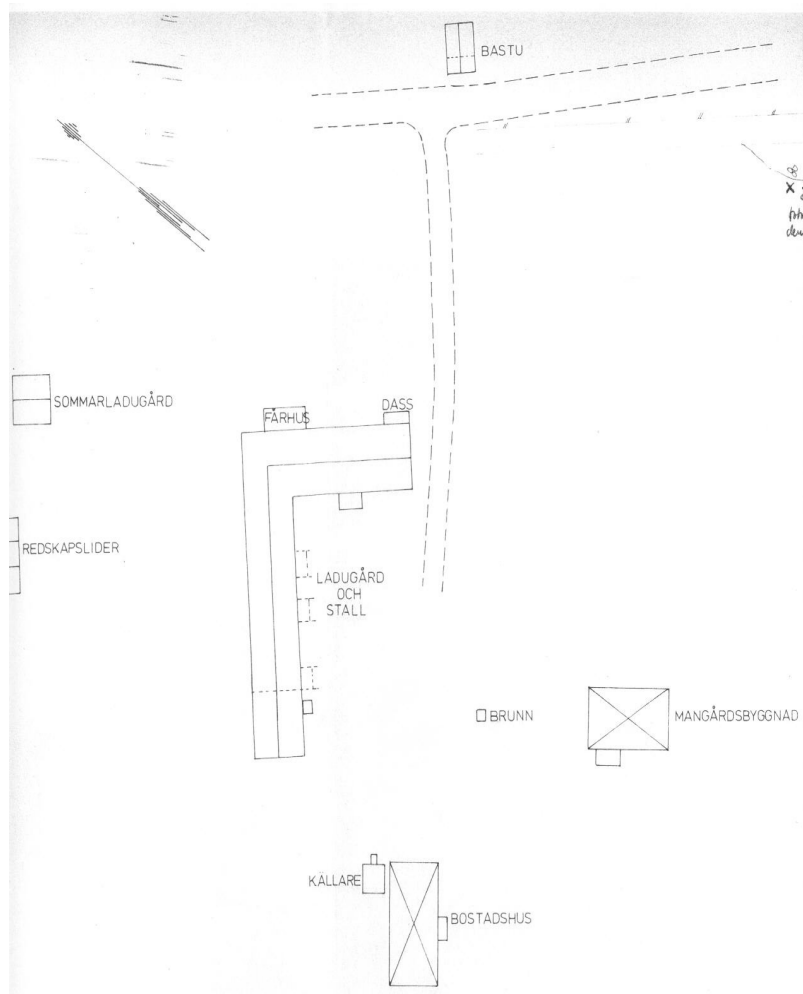
Tidigare dokumentation/källor

Andersson, Siw, *"Familjen Rislund i Rismyrliden"*, 1989

Länsstyrelsen Västerbotten, *"Det värdefulla odlingslandskapet – program för bevarande av natur- och kulturmiljövärden"*, meddelande 2 1993

Naturmedia UT/Urpo Taskinen, *"Rismyrliden – från dåtid till framtid"*, 1989

Skellefteå kommun, *"Våra kulturmiljöer – kulturmiljöprogram för Skellefteå kommun"*, 2006

Karta 1. Karta över del av Rismyrliden. Parstugan är bostadshuset längst ner.

ÅTGÄRDER OCH GENOMFÖRANDE

Bakgrund

Att skorstenarnas fogar varit i behov av åtgärd samt att spåntaket behövde läggas om har man från stiftelsens sida varit medveten om under flera år. Efter åtgärder på drängstugan 2007 beslutade man därför att söka bidrag för att åtgärda parstugan 2008.

Tillstånd

Den 25 mars 2008 beslutade Länsstyrelsen att bevilja tillstånd att förändra parstugan vid byggnadsminnet Rismyrliden (dnr 432-4100-2008). Åtgärderna omfattade omläggning av spåntaket samt ommurning av lösa fogar i skorstenarnas övre del.

Aktuella åtgärder

- Befintligt spåntak rivs
- Nya takspån tillverkas av vinterfälld fura eller gran
- Omläggning av spåntaket i trelagstäckning på rote, spikning med ej förzinkad spik
- Nyanockbrädor och vattbrädor monteras
- Skorstenarnas fem översta murskift plockas försiktigt ner
- Skorstenarna återställs med befintliga stenar i största möjliga utsträckning, stenar som måste bytas ut byts i första hand ut till gammalt hårdbränt tegel, i andra hand till nytt frostbeständigt tegel, krön utförs lika befintligt, murning sker med ett B-bruk

Handlingar

Förslag till åtgärder på tak och skorstenar, parstugan, byggnadsminnet Rismyrliden, Rune Wästerby/Skellefteå museum, 2007-12-11

Beskrivning före åtgärd

Det befintliga spånet var i dåligt skick, dock ej så dåligt att taket hade börjat läcka och rotet förutsattes därför vara intakt och ej i behov av byte. Fogarna i skorstenarnas övre del hade börjat vittra och vissa stenar var lösa.

Bild 1. Spåntaket före åtgärd.

Bild 2. Södra skorstenen före åtgärd.

Bild 3. Norra skorstenen före åtgärd.

Utförda arbeten

Det befintliga takspånet revs och nytt takspån lades upp etappvis med början på det sydöstra takfallet. Under arbetets gång belstutades att även byta ut de befintliga hänggrännorna av trä mot nya likadana. Tyvärr kunde man endast få tag på rännen till en sida. De nya rännen tjärades invändigt. Skorstenarna fogades försiktigt om med ett B-bruk.

Bild 4. Sydöstra takfallet under åtgärd.

Bild 5. Nylagt spån på sydöstra takfallet.

Bild 6. Nylagt spån på nordvästra takfallet.

Bild 7. Nordvästra takfallet efter åtgärd.

Bild 8. Norra skorstenen efter åtgärd.

Bild 9. Södra skorstenen efter åtgärd.

Tidsperiod

April-augusti 2008

Använda material

Takspån av furu

Ej förzinkad spik

B-bruk

Entreprenör

Rismyrlidens vänner genom Skråmträsk svinproduktion AB.

Spåntallar utsynades av Eskil Wiklund, Åke Lundberg och Stefan Falkman från Rismyrlidens vänner och Rolf Eriksson från Luelå stift och avverkades av de tre förstnämnda. Stockarna barkades och kapades av Åke Lundberg, Rune Renström, Stig Granlund och Stefan Falkman som även hyvlade spånen (13.000 st).

Läggning av det nya spåntaket utfördes av Ingemar Berglund och Eskil Wiklund med handräckning av Herman Hellgren.

Omfogning av skorstenarna utfördes av Stefan Falkman och Gunnar Lindström.

Bidrag

Den 25 mars 2008 beslutade Länsstyrelsen att lämna statsbidrag till omläggning av spåntaket och omfogning av skorstenarna på parstugan vid byggnadsminnet Rismyrliden med högst 196.000 kronor (dnr 434-1169-2008). Den 27 oktober samma år beslutade Länsstyrelsen att lämna tillägg till bidraget för byte av hängrännorna med 11.000 kronor (dnr 434-1169c-2008).

ANTI-KVARISK MEDVERKAN OCH KONTROLL

Kontrollant/besiktningar

Antikvarisk kontroll utfördes av Rune Wästerby och Pernilla Lindström/Skellefteå museum. Besiktning utfördes vid sex tillfällen, den 4, 10, 18 och 25 juni, den 23 juli samt den 15 augusti 2008.

Kommentarer till arbetet

Kvaliteten på det hyvlade spånet var mindre god då flera spån hade svartkvist som föll ur vid uppläggnngen på taket. Flera spån sprack även vid läggningen, möjligtvis beroende på att de var för breda. Den antikvariska kontrollanten påpekade att svartkvist inte var acceptabelt men ändå lades flera sådana upp. Taket kunde därför ej godkännas vid slutbesiktningen. Ny slutbesiktning genomfördes efter att kompletterande åtgärder i form av lappning och lagning med nya spån ovanpå spruckna samt kvistiga spån utförts samt efter att taket torkat ordentligt och blivit utsatt för flera regnoväder för att takets kvalitet lättare skulle kunna bedömas. De nya spånen hade dock inte spikats fast utan bara lagts löst och taket kunde därför inte godkännas vid andra slutbesiktningen heller. Efter att spånen spikats fast godkändes slutligen taket.

Fotodokumentation

Fotodokumentation har utförts med digitalkamera före och efter arbetets gång av Rune Wästerby och Pernilla Lindström/Skellefteå museum. 22 bilder finns arkiverade i Skellefteå museums bilddatabas Kmv-bild.

Rapport

Rapporten är skriven av Pernilla Lindström, 2008-11-07. Rapporten produceras i åtta exemplar varav två till Länsstyrelsen, två till Skellefteå museum, ett till Riksantikvarieämbetet, ett till Västerbottens museum, ett till ägaren samt ett till entreprenören.

BYGGNADSMINNET RISMYRLIDEN**Förslag till åtgärder på tak och skorstenar, parstugan****Byte av takbeläggning på parstugan**

Befintlig taktäckning är av spån som spikats i rote. Spånen har såvitt känt ännu inte börjat läcka, varför rotet förutsätts vara intakt och ej behöver bytas. Befintlig spån rivs.

Ny takspån skall vara hyvlad ur vinterfälld furu eller gran. Den läggs i trelagstäckning och spikas med ej förzinkad spik; en spik per spån. Nyanockbrädor och vattbrädor monteras.

Ommurning av skorstenar på parstugan

Parstugan har två skorstenar, belägna vid takfoten. Skorstenarna är murade med ett kalk- eller kalkrikt bruk. Fogarna har i skorstenarnas övre del börjat vittra och vissa stenar är lösa.

Skorstenarnas fem översta murskift plockas ner försiktigt. Skorstenarna återställs med befintliga stenar i största möjliga utsträckning. Om stenar måste bytas ut används i första hand gammalt, hårdbränt tegel, i andra hand enstaka nya, frostbeständiga tegel.

Skorstenarna skall utföras med krön lika befintliga, och för murningen används ett B-bruk.

Länsstyrelsen
Västerbotten

Beslut

Datum
2008-03-25

Ärendebeteckning
432-4100-2008
Arkivbeteckning

1(2)

Stiftelsen Rismyrliden
c/o Skellefteå museum
Box 146
931 22 SKELLEFTEÅ

2008-03-28

Tillstånd att förändra parstugan vid byggnadsminnet Rismyrliden, fastigheten Rismyrlid 1:2, Skellefteå socken och kommun, Västerbottens län

BESLUT

Länsstyrelsen lämnar härmed tillstånd enligt 3 kap 14§ lagen (1988:950) om kulturminnen att, *med beaktande av nedanstående villkor*, ändra rubricerade byggnad enligt det åtgärdsförslag som upprättats av Skellefteå museum och följt med ansökan.

VILLKOR

- Arbetet ska utföras med antikvarisk kontroll från Skellefteå museum (tfn 0910/73 55 18). Kontrollen bekostas av Länsstyrelsen. Den antikvariska kontrollanten ska utföra en dokumentation före, under och efter utförda arbeten och inom sex månader efter avslutat arbete sammanställa en rapport som tillställs Länsstyrelsen (två ex.), Riksantikvarieämbetet (ett ex.) och byggnadens ägare (ett ex.)
- Byggnadsarbeten ska göras med minsta möjliga åverkan i byggnadernas skyddade delar.
- Arbetet ska utföras av arbetskraft med dokumenterad erfarenhet av likvärdiga arbeten, och som omfattas av giltig allrisk- och ansvarsförsäkring för byggnadsarbeten enligt AB04.
- Ni ska i god tid kalla den antikvariska kontrollanten till ett möte med dem som ska utföra arbetet för genomgång av åtgärderna innan arbetena påbörjas.
- Ändringar gentemot inlämnade handlingar eller lämnade uppgifter får endast göras efter godkännande av den antikvariska kontrollanten.
- Den antikvariska kontrollanten ska fortlöpande hållas informerad och tillkallas om något inträffar som kan påverka detta beslut.
- Den antikvariska kontrollanten äger rätt att stoppa pågående arbete om så anses befogat.

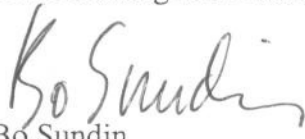
MOTIVERING

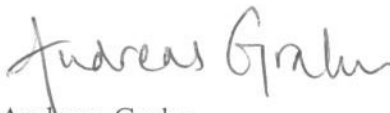
De aktuella åtgärderna omfattar omläggning av spåntaket på parstugan samt ommurning av lösa fogar i skorstenarnas övre del. Åtgärderna är nödvändiga för byggnadens fortbestånd och har tillstyrkts av Skellefteå museum.

ÖVRIGT

Statsbidrag till kulturmiljövård kommer att lämnas till renoveringen.

Detta beslut gäller i tre år från beslutsdatum.

Bo Sundin
Länsantikvarie

Andreas Grahn
Antikvarie

Kopia till:
Riksantikvarieämbetet
Skellefteå museum, Rune Wästerby
Västerbottens museum
Skellefteå kommun, byggnadsnämnden
Länsstyrelsen/kulturmiljö

Länsstyrelsen
Västerbotten

Beslut

Datum
2008-03-25

1(2)

Ärendebeteckning
434-1169-2008
Arkivbeteckning

2008-03-28

Stiftelsen Rismyrliden
c/o Skellefteå museum
Box 146
931 22 SKELLEFTEÅ

Statsbidrag till byggnadsvård på parstugan vid byggnadsminnet Rismyrliden, fastigheten Rismyrlid 1:2, Skellefteå socken och kommun, Västerbottens län (28:25, 2008)

(2 bilagor)

Ni har lämnat in en ansökan om statsbidrag för att renovera ovan nämnda byggnad. Länsstyrelsen har beslutat följande:

BESLUT

Länsstyrelsen ger er bidrag med högst 196.000 kronor för kulturhistoriska merkostnader vid byggnadsvård på denna byggnad. Dessutom bekostar Länsstyrelsen den antikvariska kontrollen som bidraget förutsätter.

För bidraget gäller nedanstående villkor enligt 5 § förordningen (1993:379) om bidrag till kulturmiljövård. Beslutet kan inte överklagas.

VILLKOR FÖR BIDRAGET

De villkor som gäller för bidraget anges i det bifogade villkorsbrevet. Observera att ni måste underteckna villkorsbrevet och skicka tillbaka ett ex till Länsstyrelsen inom tre veckor för att beslutet ska gälla. Ni ansvarar för att villkoren följs. Det är en förutsättning för att de beviljade pengarna ska betalas ut.

MOTIVERING FÖR BIDRAGET

Rismyrliden är ett lagskyddat byggnadsminne. Gården är ett av länets få bevarade nybyggen med ett för tiden typiskt byggnadsbestånd, som vittnar om 1800-talets självhushållning. Rismyrliden drivs ideellt av en stiftelse som håller gården öppen och tillgänglig för allmänheten.

Parstugans spåntak är i behov av omläggning och fogarna i skorstenarnas övre skift har börjat vittra och behöver muras om. Kostnaden uppgår enligt inlämnade offerter till ca 220.000 kr inkl moms. Kostnaden är i sin helhet att betrakta som antikvarisk merkostnad.

Detta beslut främjar miljömål 15. God bebyggd miljö.

Bo Sundin
Länsantikvarie

Andreas Grahn
Antikvarie

Bilaga:
Villkorsbilaga (2 ex)
Slutredovisningsblankett

Kopia till:
Skellefteå museum (med villkorsbilaga och slutbesiktningsprotokoll)
Skellefteå kommun, byggnadsnämnden
Länsstyrelsen/kulturmiljö

Länsstyrelsen
Västerbotten

2008-10-30

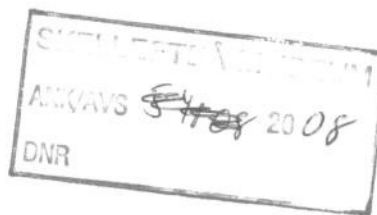
BILAGA 4

Beslut

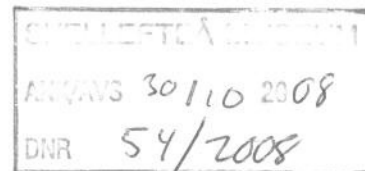
Datum
2008-10-27

1(2)

Ärendebeteckning
434-1169c-2008
Arkivbeteckning

Stiftelsen Rismyrliden
c/o Skellefteå museum
Box 146
931 22 SKELLEFTEÅ

Tillägg till statsbidrag till byggnadsvård på parstugan vid byggnadsminnet Rismyrliden, fastigheten Rismyrlid 1:2, Skellefteå socken och kommun, Västerbottens län (28:25, 2008)

Ni har lämnat in en ansökan om statsbidrag för tillkommande kostnader vid renovering av ovan nämnda byggnad. Länsstyrelsen har beslutat följande:

BESLUT

Länsstyrelsen ger er bidrag med högst 11.000 kronor för kulturhistoriska merkostnader vid byggnadsvård på denna byggnad.

Författningsrum: 5 § förordningen (1993:379) om bidrag till kulturmiljövård. Beslutet kan inte överklagas.

MOTIVERING FÖR BIDRAGET

Rismyrliden är ett lagskyddat byggnadsminne. Gården är ett av länets få bevarade nybyggen med ett för tiden typiskt byggnadsbestånd, som vittnar om 1800-talets självhushållning. Rismyrliden drivs ideellt av en stiftelse som håller gården öppen och tillgänglig för allmänheten.

Under 2008 har parstugans spåntak lagts om och skorstenarnas övre skift murats om. I samband med takarbetena bestämdes i samråd med den antikvariska kontrollanten från Skellefteå museum att även hänggrännorna av trä behövde bytas ut. Den tillkommande kostnaden för det uppgick till 12481 kr. Kostnaden är i sin helhet att betrakta som antikvarisk merkostnad. Arbetet är redan genomfört, godkänt och redovisat. Det tillkommande bidraget kommer att betalas ut inom kort.

Detta beslut främjar miljömål 15. God bebyggd miljö.

Helena Wikberg
Antikvarie

Andreas Grahn
Antikvarie

Ärende

Länstyrelsens diarienummer 434-1169-2008	Annat diarienummer (t.ex. länsmuseum)
Erhållet bidrag i kronor 196 000	
Åtgärderna utförda enligt bidragsbeslut ☒ Åtgärder som skiljer sig från bidragsbeslutet (fylls endast i om åtgärderna ej är utförda enligt beslutet)	
Förutom beslutade åtgärder har även hängrännorna i trä bytts ut på båda sidor mot nya i samma utförande.	

Objekt

Objektets namn (populärnamn, gårdsnamn, projektnamn) Nybygget Rismyrliden		Objektets fastighetsbeteckning Rismyrlid 1:2	
Objektets adress			
Ort, bynamn eller dylikt Rismyrliden	Socken Skellefteå	Kommun Skellefteå	Län Västerbotten

Sökande

Namn (inkl. ev. attention eller c/o) Stiftelsen Rismyrliden		Personnr/organisationsnr 894701 - 3069	
Adress Box 146		Postnummer 931 22	Postort Skellefteå
Telefon dagtid	Mobiltelefon	E-post Kjell.parbring@gmail.com	
Ombud			
Ombudets adress		Ombudets telefon dagtid	Ombudets mobiltelefon

Kommentarer (erfarenheter, kritisk granskning)

En första slutbesiktning företogs 080625 varvid utförandet inte godkändes. Ena andra Slutbesiktning genomfördes 080723 varvid de vid förra slutbesiktningen begärda Kompletteringarna inte godkändes. Vid den tredje slutbesiktningen 080815 godkändes Utförandet..

I besiktningen har följande personer deltagit:

Namn	Organisation
Pernilla Lindström	Skellefteå museum
Rune Wästerby	Skellefteå museum
Herrman Hellgren	Skrämträsk svinproduktion

Effekter (OBS! fylls i endast för vårdåtgärder!)

Nedanstående aktiviteter har genomförts i samband med åtgärderna i syfte att öka kunskapen om objektet:	Ja	Nej
öppen visning	x	
kurs och/eller seminarium		x

Nedanstående aktiviteter har genomförts i samband med åtgärderna i syfte att öka kunskapen om hur man vårdar objektet:		
öppen visning		x
kurs och/eller seminarium		x

Med anledning av insatserna så har objektet uppmärksamats med reportage/artikel i tidning eller tv/radio		x
--	--	---

Jag anser att nedanstående fått ökad kunskap om objektet:		
ägare	x	
förvaltare	x	
allmänheten	x	

Objektet kommer att:	Ja,	Nej
användas som permanentbostad		x
användas för annat ändamål		
Till vad:.....	x	
utnyttjas som besöksmål		
Antal besökare per år:.....	x	
marknadsföras på olika sätt. Det kommer att finnas med i broschyrer/foldrar eller hemsidor	x	
ha uppsatta informationsskyltar som berättar om objektet	x	
ha uppsatta vägs skyltar (t. ex. Vägverkets) som gör att det är lätt att hitta till objektet	x	
visas för allmänheten genom att till exempel guidning förekommer	x	
vara anpassat för människor med funktionshinder	x	x

Arbetet är besiktigat av undertecknad

20080818
Datum

Rune Åsterby
Namnteckning
RUNE ÅSTERBY
Namnförtydligande

Länsstyrelsens anteckningar

Arbetena är godkända ☐

Arbetena är ej godkända ☐

Underskrift

Skellefteå museum
Nordana
Box 146
931 22 Skellefteå
Tel. 0910-73 55 10